

A Gizella-malom

Érmihályfalva egyik legjellegzetesebb, monumentális ipari emlékműve a Gizella-malom. Kéménye a települést vasúton megközelítőknél már messziről feltűnik, s a város központi részén sétálók számára – romos állapota ellenére – napjainkban is egy titokzatos, fotózásra csábító látványossága.

Építtetője, Glück Benő 1871-ben született Tokajon. Érmihályfalvára 29 éves korában költözött be és feleségével – Horovitz Gizellával –, mint jómódú földbirtokosok hamar beilleszkedtek. Hét gyermeküket már itt nevelték fel: Ellát, Ödönt, Józsefet, Endrét, Ilust, Lászlót és Máriát. József és Endre a malomban dolgozott, az üzemet vezették. Ella 30 évesen meghalt, Ödön mérnök lett Marosvásárhelyen, Ilus pedig férjhez ment Heilper igazgatóhoz. László (sz.: 1918) textil technikus lett, majd húgával, Máriával (sz.: 1919) 1945 után Kanadában telepedett le. A család tagjait 1944-ben deportálták. Emléküket egy fekete márvány sírkő őrzi a helyi izraelita temetőben.

Glück Benő az izraelita ortodox hitközség választmányi tagja volt, majd 1912. április 2-án megválasztották a hitközség elnökének. Az 1910-es években a település képviselőtestületének és a Bihar megyei Molnárszövetségnek választmányi tagságát is betöltötte.

1910 júniusában kapott engedélyt – a kereskedelmi minisztertől – egy 100 lóerős motorral rendelkező hengermalom működtetésére, melyet a Fő utca és a Kisújváros közötti telkén szándékozott felépíttetni. A berendezést még ebben az évben megvásárolta a szatmári Princz testvérektől, majd 1911 őszén az olajmalomba víznyomású sajtót szereltetett. A malom, mely felesége után a Gizella nevet kapta, 1911. augusztus 11-én kezdte meg működését. A főmolnár ekkor Novota János volt, aki a hengermalmot is tervezte.

1911 októberében Glück Benő már a település másik nagy malomtulajdonosának, Kolling Györgynek a vetélytársaként pályázott a község villanyvilágításának biztosítására, amit végül ellenfele nyert meg.

A következő évtizedekből csupán töredékes adataink vannak a malom működéséről. 1923 folyamán újabb malomberendezést vásároltak a Wörner J. és Társa Részvénytársaságtól, 1929-ben pedig már Glück Benő és Fia néven volt bejegyezve a cég.

1936 márciusában leégett az őrlőmalom, csak a gépház és az olajmalom élte túl. Glück József újjáépíttette és a továbbiakban a Gizella Olajmalom mellett a Tűzálló Edény- és Cserépgyár Részvénytársaságot is ő vezette. A 75 lóerős malom 9 munkást foglalkoztatott és 1000 vagon őrlőképeségű volt, míg a gyár 80-120 embernek adott munkát.

Az államosítás után raktár, vasöntöde, motortekercselő, galvanizáló és autószerelő műhely is működött benne, állapota pedig egyre romlott.

2020. szeptember 23-án, az épület felújításának megkezdésével és a bővítésére szolgáló alapkö lerakásával reméljük hosszú távú fennmaradását Érmihályfalva város kulturális központjaként.

Érmihályfalva,
2020. szeptember 23.

Szilágyi Éva Andrea – történész, muzeológus